

Vacker plats för picknick

Piksborg är väl värt ett besök. Här finns en chans att studera resterna av den medeltida borgen som byggdes för nästan 650 år sedan. Naturen är vacker och här utlovas en mycket fin utsikt över Bolmens vatten. Här finns öppna gräsytor där den medhavda matsäcken kan avnjutas. Ett tips är att passera det gamla stationshuset. Strax efter stationshuset på höger sida finns en vacker glänta som väl lämpar sig för en stunds avkoppling.

En verklig långpromenad

Runt Bolmen finns flera vandringsleder. Den så kallade "Bolmenmarschen" går förbi Piksborg och följer här den gamla banvallen, där tåget förr tuffade fram. Totalt är den 125 km. Karta över Bolmenmarschen finns bland annat på informationsskylten vid Piksborg. Något att rekommendera är att följa banvallen förbi det gamla stationshuset ungefär 100 meter. Här möts vattnet från den södra delen av Bolmen-sjön och dess utvidgning Kafjorden i ett sund som heter Fettjesund. Över Fettjesund går den stiliga gamla järnvägsbron. Missa inte känslan av frihet som infinner sig i vinddraget där.

Nyfiken på Kung Pigges skatt?

Tänk på att det enligt lagen om fornminneskydd är förbjudet att gräva på Piksborg.

Andra sevärdheter i närheten: Annerstad kyrka och Skeen.

Läs mera!

En resa på spåret från Karlshamn till Halmstad – KVHBJ, 1996. ABF, Ljungby, 2003.

Eriksson, M. m.fl. (red.) Sunnerbokronika del 1: Från äldsta tider till omkring 1600, Föreningen Sunnerboarkivet, 1955.

Film

1067 Blekinge-Småland-Halland. VHS 65 minuter om Bolmenbanan och andra järnvägar i södra Sverige med 1067 mm spårvidd. LEG Video, Olofström.

GPS (RT 90 2.5 gon V)
Piksborg:
1368400 Ö,
6297700 N

Vägbeskrivning

Kör riksväg 25 mellan Halmstad och Ljungby. 53 km från Halmstad och 20 km från Ljungby: sväng av mot Angelstad, Bolmen och Skeen. Efter ungefär 3 km: sväng vänster mot Piksborg 2. Följ vägskylt "borgruin". Parkera bilen på grusplanen utanför det gamla stationshuset. Sjövägen med båt på Bolmen går också bra eller varför inte till fots via Bolmenmarschen?

Omslagsbild: I skydd av risknippen närmar sig förbittrade bönder borgen. Bilden skulle kunna vara från belägringen av Piksborg 1434. Illustration av Olaus Magnus i "Historia om de nordiska folken", 1555. **Infällt foto:** Piksborg. **Huvudsakliga källor:** Sägna om Kung Pigge, skiss av Piksborg m.m. hämtad från "Piksborg – ett medeltida riksfäste vid Bolmen" av Per-Olof Orrhede, ur "Finnveden förr". Värnamo Hembygdsförening; Skiss av tänkt genomskärning och annan information hämtad från "Ebbe Pik, herr Abraham och Piksborg: Historia kring en senmedeltida fogdeborg" av Lars-Olof Larsson, ur "Annerstad- ur arkiv och minnen". Annerstad Hembygdsförening. **Faktasök:** Malin Ekwall. **Textsammanställning:** Karin Tengnäs. **Samtliga foton:** Karin Tengnäs. **Logotyp:** Lars Lidman. **Grafisk form:** Tecknargården/Willy Lindström. **Produktion:** Naturbruk AB/Bo Tengnäs. **Projektsamordning:** Bitte Rosén Nilsson, Hylte kommun. **Copyright:** Naturbruk AB. **Tryckår:** 2006.

Foldrarna i serien "1 Ebbe Skammelsons kölvatten" finns på Internet: www.unnaryd.com

I EBBE SKAMMELSONS KÖLVATTEN

Sägna om Kung Pigge

Kung Pigge var enligt sägna Piksborgs första herre. Han var mycket grym och hatad och lät hänga många människor på Galgön. Självt möttes han av ett våldsamt slut. Under ett fientligt anfall tvingades kung Pigge att fly över Bolmen i en stor kopparkittel. Vid sin landstigning passade skördefolket på att slå ihjäl honom, men inte utan att ha torterat honom först. Innan Kung Pigge flydde från Piksborg, hann han emellertid att gräva ner sina skatter i ett guldskrin på Borgholmen (eller Slottsön som den också kallades). Sedan dess har Piksborg hemsökt av skattsökare men ingen har lyckats med att föra bort kung Pigges skatt. Många sägs ha funnit den, men just i det avgörande ögonblicket har något störande inträffat. För en av skattsökarna rann plötsligt skatten tillbaka ner i jorden på grund av att han var oförsiktig. En annan blev överraskad av hela kung Pigges flotta som med vita segel närmade sig ön. En tredje fick bud om en eldsvåda i hemmet. Ja, mysteriet kring kung Pigges skatt i guldskrinet är och förblir - ett mysterium.

Yttervall på Pilsborg.

Då fanns här fyra öar

Innan Bolmens sänkning på 1800-talets mitt låg vattennivån mycket högre än idag. Då fanns här fyra öar som var helt kringflutna av vatten. De fyra öarna Borgholmen, Stallholmen, Yttervallsholmen och Galgholmen utgjorde tillsammans den medeltida borganläggningen Pilsborg. Idag är vallgravarna tömda. De forna öarna har landförbindelse. Broarna mellan borgens olika delar är borta. Det som fortfarande syns är resterna av höga stenförstärkta vallgravar, antydning till ingångar på västsidan och nordvästsidan, en nedgång på borggården och resterna av en smedja utanför vallens östsida.

En färgstark historia

Pilsborg är en unik och fascinerande kvarleva som vittnar om traktens färgstarka historia. För att få en inblick i var det hela började krävs en resa tillbaka till 1360-talet. Det finns olika teorier om hur borgen då anlades. En teori är att danskarna började bygga borgen under ledning av den danske kungen Valdemar Atterdag, men mycket talar för att Pilsborg i stället byggts upp under en längre tid. Det gör det mer sannolikt att borgen uppfördes gemensamt av danskarna och de båda svenska kungarna Magnus Eriksson och Håkan Magnusson som ett led i kampen mot den nya gemensamme fienden, Albrekt av Mecklenburg.

Finnveden

Finnveden var vid denna tid benämning- en på ett område i sydvästra Småland.

Under medeltiden och fram till 1600-talets mitt var Finnveden det svenska rikets yttersta utpost i sydväst. Området gränsade till Danmark i både söder och väster. Pilsborg var under lång tid ett maktcentrum i Finnveden med i huvudsak två olika uppgifter. Den första var att bevaka vägarna för danska angrepp, både från söder och väster. Vidare hade borgens invånare stora möjligheter att kontrollera de transportleder för varor som Bolmen erbjöd. Därför var Pilsborgs andra och kanske också främsta uppgift att driva in skatter och avgifter.

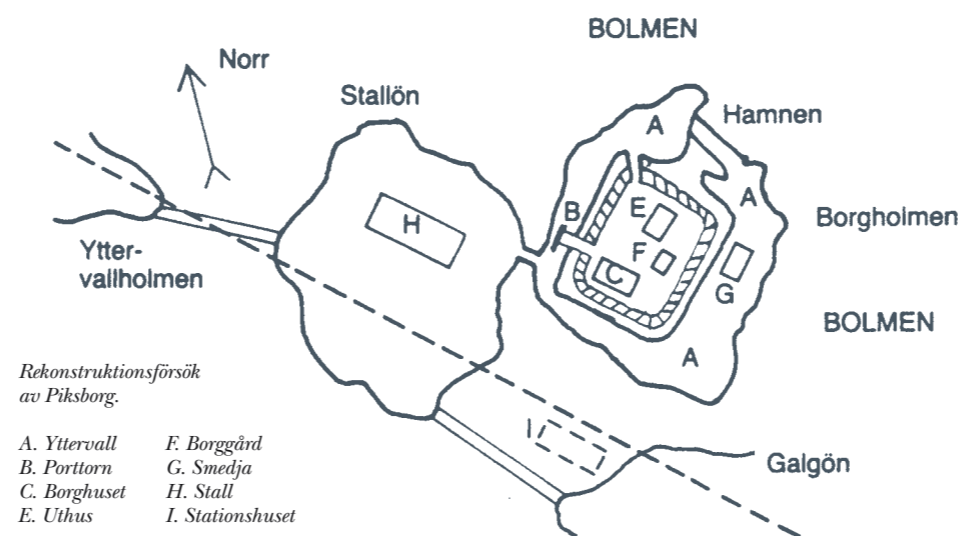
Pilsborg och Ebbe Pik

Det är frestande att dra paralleller mellan namnet Pilsborg och personen Ebbe Pik. Ebbe Pik hade troligen sina rötter i norra Halland, där han var en stor godsägare. Han sägs ha varit den förste borg- herren i Pilsborg. Ebbe Pik var aktivt engagerad i politiken. Han var en mäktig och ledande gestalt i omgivningarna. Det är troligt att han även investerade ekonomiskt i byggandet av borgen. Det ökar sannolikheten för att det var Ebbe Pik som gav upphov till namnet Pilsborg.

Ny herre

Efter att Ebbe Pik avlidit gifte hans änka Margareta Dudde om sig 1382. Hennes nye make hette Abraham Brodersson, senare kallad herr Abraham. Herr Abraham fick snart kontroll över Margaretas arvegods. Därmed fick han också kontroll över Pilsborg. Med tiden blev herr Abraham mycket förmögen. Han ägde en hel rad med gårdar runt omkring i

Pilsborg, en medeltida borganläggning

Småland. Kanske var det av rädsla för herr Abrahams växande makt, som kung Erik av Pommern lät halshugga honom 1410. Efter herr Abrahams avrättning blev Pilsborg indraget till kronan men förblev bara statlig egendom under några få år.

Ödeläggelsen av Pilsborg

Pilsborgs roll i att driva in skatter och avgifter ledde slutligen till borgens fall. Herman Berman var den, som under Engelbrekt Engelbrektsson ledde upproret mot Erik av Pommern. Upproret drevs mot kungens enväldiga makt och mot hans fogdar på rikets borgar. Kampen gällde de hårda metoder som användes i indrivandet av skatterna. På Pilsborg var nu Olof Ragvaldsson fogde. Under förhandlingar mellan Herman Berman och Olof Ragvaldsson och en bondehop på ena sidan av borgen, satte en annan bondehop eld på andra sidan. Slutligen stod Pilsborg i ljusan låga. Den brann ner till grunden och få tillhörigheter hann räddas. Ödeläggelsen av Pilsborg skedde i början av september 1434.

Motteborg

Ett skäl till att Pilsborg byggdes just här, är att det här fanns höga kuperade öar. Pilsborg är en så kallad motteborg. Det innebär att den är byggd på en kulle, där kullen dels kan vara naturlig, dels vara förstörd av människan. Denna typ av borg kommer ursprungligen från Frankrike.

Tänkt genomskärning.

Borgens konstruktion

I kanterna av den moränkulle där Pilsborg placerades, grävdes en vallgrav ut. De jordmassor som därmed frigjordes, placerades högst upp på kullen. Därmed blev kullen ännu högre. Toppen gjordes plan. Det underlättade bygget av ett större trähus där. Kullens kanter blev brantare. Samtidigt skapades en markerad yttervall. Den försågs med spetsade trästolpar. Vallgraven fylldes med vatten. Vid kanten av den plana toppen på kulle placerades ytterligare en rad med

Stationshuset.

spetsade trästolpar. I säkert förvar på kullens platå, byggdes sedan kärnhuset. Att kärnhuset var byggt mestadels av timmer förklarar varför det var så svårt att hinna rädda några tillhörigheter när kärnhuset sattes i brand.

Utgrävning av Pilsborg

1908 skedde en arkeologisk utgrävning av Pilsborg. Drygt 2000 föremål påträffades, med mängder av armborstpilar, knivar, saxar, gångjärn, lås, nyklar, mun- gigor och mynt. Att så många värdefulla föremål hittades visar att borgen fick lämnas i all hast under branden. De funna föremålen förvaras numera på Smålands Museum i Växjö.

Järnvägen mellan Bolmen och Halmstad

Efter Pilsborgs fall var det förhållandevis lugnt på platsen under de nästkomman- de 450 åren. Men i slutet på 1880-talet bröts lugnet. Då byggdes järnvägen mel- lan Bolmen och Halmstad, som skulle

Vy av Pilsborg från brofästet.

passera Pilsborg. Trots stationen och det vackra läget växte inget samhälle upp. Det gamla stationshuset står kvar än idag, med såväl namnskyld som perrong. Banvallen är nu kombinerad vandrings- och cykelled. Pilsborg ligger åter stilla.

Bolmenmarschen förbi Pilsborg.

